

Полякова Юлія Володимирівна,

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Львівський торговельно-економічний університет, 79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 10, тел.: (097) 981-87-29, e-mail: polyakova0909@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8073-6186>.

Котуха Олександр Степанович,

кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу, Львівський торговельно-економічний університет, 79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 10, тел.: (098) 255-48-33, e-mail: kotuha1@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-1198-8849>

Олашин Марина Миколаївна,

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії держави і права, Львівський торговельно-економічний університет, 79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 10, тел.: (098) 575-82-25, e-mail: olashynm@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9077-4805>.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Анотація. Стаття присвячена виявленню та обґрунтуванню економіко-правових засад системи захисту інтелектуальної власності з позицій формування вітчизняного та європейського досвіду. Сучасний етап розвитку країн світу актуалізує питання захисту інтелектуальної власності у контексті забезпечення економічного розвитку та підвищення їх привабливості для міжнародної співпраці. У науковій літературі достатньо широко висвітлено підходи до визначення поняття «інтелектуальна власність», об'єктів інтелектуальної власності та промислової власності, їх класифікації. Визначено, що об'єкт інтелектуальної власності виступає нематеріально вираженим результатом інтелектуальної діяльності, зафіксованим на матеріальному носії, і надає його автору виняткове право власності на цей результат, яке набувається, здійснюється та захищається згідно з нормами чинного законодавства. З огляду на вагомість інтелектуальної власності для розвитку країн, сформувалося право інтелектуальної власності як окрема підгалузь цивільного права. Встановлено, що охорона і захист об'єктів інтелектуальної власності можливі за умови функціонування відповідної правової бази. Сучасне законодавство у сфері інтелектуальної власності охоплює Конституцію, Кодекси та Закони України, Укази Президента України і Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, чинні стандарти у сфері інтелектуальної власності, відомчі нормативно-правові акти, міжнародні договори та угоди в сфері інтелектуальної власності. Інституційною основою державної системи правової охорони інтелектуальної власності виступає низка спеціалізованих інституцій із визначеними завданнями та функціями. Стратегічні завдання держави щодо розвитку та захисту інтелектуальної власності в Україні виконує Національний офіс інтелектуальної власності. Сучасні процеси реформування системи захисту інтелектуальної власності пов'язуються із процесом європейської інтеграції та реалізацією положень Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС.

Ключові слова: інтелектуальна власність, правовий захист, право інтелектуальної власності, об'єкт права інтелектуальної власності, промислова власність, авторське право, патентне право.

Poliakova Juliia Volodymyrivna,

Doctor of Science in Economics, Associate Professor, Associate Professor of International Economic Relations Department, Lviv University of Trade and Economics, 79005, Lviv, Str. Tuhan-Baranovskogo, 10, tel. (097) 981-87-29, e-mail: polyakova0909@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8073-6186>.

Kotukha Oleksandr Stepanovych,

PhD in Laws, Professor, Professor of Civil Law and Procedure Department, Lviv University of Trade and Economics, 79005, Lviv, Str. Tuhan-Baranovskogo, 10, tel. (098) 255-48-33, e-mail: kotuha1@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-1198-8849>

Olashyn Maryna Mykolaivna,

PhD in Laws, Head of the Department of Theory of State and Law, Lviv University of Trade and Economics, 79005, Lviv, Str. Tuhan-Baranovskogo, 10, tel. (098) 575-82-25, e-mail: olashynm@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9077-4805>

ECONOMIC AND LEGAL PRINCIPLES FOR THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY: UKRAINIAN AND EUROPEAN EXPERIENCE

Abstract. The article is devoted to the identification and substantiation of economic and legal foundations of the system of intellectual property protection from the standpoint of the formation of domestic and European experience. The current stage of development of the world raises the issue of intellectual property protection in the context of ensuring economic development and increasing their attractiveness for international cooperation. Approaches to the definition of «intellectual property», objects of intellectual property and industrial property and their classification are widely covered in the scientific literature. It is determined that the object of intellectual property is an intangible result of intellectual activity, recorded on a tangible medium, and gives its author the exclusive ownership of this result, which is acquired, exercised and protected in accordance with applicable law. Given the importance of intellectual property for the development of countries, intellectual property law was formed as a separate sub-branch of civil law. It is established that the protection and defense of intellectual property is possible provided that the relevant legal framework. Modern legislation in the field of intellectual property includes the Constitution, Codes and Laws of Ukraine, Decrees of the President of Ukraine and Resolutions and orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine, current standards in the field of intellectual property, departmental regulations, international treaties and agreements in the field of intellectual property. The institutional basis of the state system of legal protection of intellectual property is a number of specialized institutions with defined tasks and functions. The strategic tasks of the state on the development and protection of intellectual property in Ukraine are performed by the National Intellectual Property

Office. Modern processes of reforming the system of intellectual property protection are associated with the process of European integration and implementation of the provisions of the Association Agreement between Ukraine and the EU.

Keywords: intellectual property, legal protection, intellectual property law, object of intellectual property law, industrial property, copyright, patent law

Постановка проблеми. В умовах розвитку глобалізаційних процесів інтелектуальна власність виступає основою технологічного розвитку та формування інноваційної економіки. У зв'язку із чим набувають актуальності питання правового захисту інтелектуальної власності як на міжнародному, так і на національному рівнях. У більшості країн світу інтелектуальна власність охороняється на державному рівні і виступає стимулом прогресу у багатьох сферах функціонування суспільства. Державна система правової охорони інтелектуальної власності в Україні формується під впливом сучасних процесів, серед яких: усвідомлення необхідності забезпечення стабільного економічного розвитку, формування сприятливого середовища для високотехнологічного, інтелектуально-місткого бізнесу, важливість відповідності міжнародним стандартам і реалізації пріоритетних напрямів європейської інтеграції. Останній часовий період відзначається помітними трансформаціями у структурі державної системи правової охорони інтелектуальної власності, яку вважають сьогодні більш гнучкою та ефективною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним із правовим захистом інтелектуальної власності, приділяється увага як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Такі аспекти залишаються актуальними з огляду на збільшення кількісних показників заявок на охоронні доку-

менти, що подаються до патентних відомств різних країн та відповідного зростання кількості чинних на міжнародному рівні патентів. Також, відбувається зростання ролі інтелектуальної власності у забезпеченні конкурентоспроможності країн, спостерігається її взаємозв'язок із інноваційним та науково-технічним розвитком. Вивчаються питання формування ефективного правового механізму захисту об'єктів інтелектуальної власності, їх класифікації, ухвалення національних та ратифікація міжнародно-правових документів. Подальша актуальність розгляду питань захисту інтелектуальної власності залишається стабільною для побудови суспільства, заснованого на ефективному використанні передових знань та застосуванні інноваційних і науково-технічних рішень у виробничому процесі. Слід об'єктивно оцінювати роль інтелектуальної власності та знати і реалізовувати можливості її правового захисту особливо в умовах становлення глобальної системи охорони інтелектуальної власності та зростання значення міжнародного технологічного обміну.

Мета статті – з'ясувати економіко-правові засади захисту інтелектуальної власності у контексті становлення вітчизняного та європейського досвіду.

Виклад основного матеріалу. Належний рівень захисту інтелектуальної власності визначає темпи економічного розвитку країни та її приваблю-

вість для міжнародного партнерства у різних сферах. У проєкті «Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року» в Україні зазначено, що сформована на сьогодні система правової охорони інтелектуальної власності демонструє невисоку ефективність у досягненні ключових пріоритетів і неспроможність забезпечити розвиток сфери інтелектуальної власності як складової національної інноваційної системи та фундаменту інноваційної економіки. Водночас світовий досвід доводить, що у США інтелектуальні індустрії створюють 34,3 % ВВП, у країнах ЄС – 39 % ВВП [1].

Поняття «інтелектуальна власність» розкривається у різних значеннях. У загальному баченні його застосовують для позначення множини виключних прав як особистого, так й майнового характеру на результати інтелектуальної і творчої діяльності. Вітчизняні науковці, беручи до уваги положення чинної Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності та інші поширені точки зору, визначають інтелектуальну власність як результати інтелектуальної, творчої діяльності людини у виробничій, науковій, літературній, художній та інших сферах, права на які охороняються законом [2, с. 9]. Водночас В. Семків та Р. Шандра виокремлюють ознаки об'єктивного права інтелектуальної власності: норми цього права покликані регулювати однорідні суспільні відносини; такі суспільні відносини виникають внаслідок створення, використання, охорони та захисту результатів інтелектуальної і творчої діяльності. Звідси впливає поняття «право інтелектуальної власності» як системи право-

вих норм, які регулюють суспільні відносини у сфері створення, використання, охорони та захисту результатів інтелектуальної, творчої діяльності [2, с. 12].

Об'єкт права інтелектуальної власності – це законодавчо визначений результат інтелектуальної діяльності в промисловій, науковій, літературній і художній сферах, що надає його автору особливі немайнові права, а також сукупність виняткових прав майнового характеру. Об'єкт інтелектуальної власності є результатом творчої праці людини. Розрізняють два види творчості – науково-технічну і художню. Відповідно, всі об'єкти інтелектуальної власності умовно поділяють на дві групи: об'єкти промислової власності та об'єкти авторського права і суміжних прав. Крім того, в окрему групу виділяють нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності, що не зовсім чітко належать до цих двох основних груп [3, с. 11]. Так, винаходи, промислові зразки, корисні моделі, знаки для товарів і послуг є результатом науково-технічної творчості, а твори літератури, науки і мистецтва – художньої творчості. Об'єкти промислової власності використовуються переважно у сфері виробництва і надання послуг, сприяють підвищенню технічного рівня суспільного виробництва та його ефективності, забезпечують конкурентоспроможність товарів і послуг. Об'єкти авторського права і суміжних прав застосовуються в гуманітарній сфері для збагачення духовного світу людини, формування її світогляду.

Таким чином, об'єкт інтелектуальної власності – це нематеріально виражений результат інтелектуальної діяльності, зафіксований на матері-

альному носії, що надає його автору виняткове право власності на цей результат, яке набувається, здійснюється та захищається згідно з нормами чинного законодавства.

Значення захисту інтелектуальної власності є вагомим не лише для економічного розвитку, а й для підвищення рівня мотивації суб'єктів винахідництва та науково-технічної діяльності. Зокрема, важливість формування ефективного правового механізму захисту прав творця, як зазначають вітчизняні вчені, обумовлена тим, що слід стимулювати подальші творчі пошуки, гарантувати право на справедливе винагородження праці, створювати фінансові передумови реалізації нових ідей [4, с. 13]. Можна сказати, що сучасний підхід передбачає існування інтеграційного підходу при розгляді різноманітних аспектів інтелектуальної власності. Зокрема, у психології її вивчають як результат розумової праці і новаторського пошуку. Соціологи розглядають взаємозв'язок між творчою діяльністю та соціальним і науковим поступом. В економічній сфері інтелектуальну власність визначають як засіб підвищення ефективності виробничих процесів. Юридичні науки вивчають її як об'єкт права через виражену суспільну цінність та пов'язані з нею правовідносини [4, с. 16].

Отже, інтелектуальна власність – власність нематеріального вигляду, створена в процесі залучення в економічний обіг результатів інтелектуальної діяльності. Можна зупинитися на таких аспектах: знання оформляються у вигляді інтелектуальної власності; існує нерозривний зв'язок її економічних і правових аспектів; привабливість комерційного застосуван-

ня об'єктів інтелектуальної власності залежить від їх правового захисту.

Окремо наголосимо, що із загального поняття інтелектуальної власності міжнародно-правові документи вирізняють окремо промислову власність, до якої належать винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування і вказівки щодо походження або найменування місця походження, а також припинення несумлінної конкуренції. Об'єкти промислової власності захищаються патентним правом, норми якого є досить розвиненими, щоб захищати інтереси винахідників та виробників нової продукції. Інші об'єкти інтелектуальної власності, які залишилися за межами поняття промислової власності, складають групу результатів творчої діяльності, що охороняється авторським правом [5, с. 36].

Зупинимося ще на одному підході до класифікації. Виходячи з цілеспрямованості, творчість умовно розподіляють на два основних види: духовна і науково-технічна. У зв'язку з цим результати творчої діяльності поділяють на такі групи: 1) результати духовної творчості, спрямовані на збагачення внутрішнього світу людини, на формування її світогляду (літературна, наукова, мистецька, виконавська майстерність артистів, звукозапис, радіомовлення і телебачення, інші види творчої діяльності гуманітарного характеру); 2) результати науково-технічної творчості, які сприяють підвищенню технічного рівня суспільного виробництва, його ефективності, продуктивності тощо (винаходи, корисні моделі, промислові зразки); 3) засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг (торговельні

марки, комерційні найменування, географічне зазначення); 4) нетрадиційні результати творчої діяльності (наукові відкриття, службова і комерційна таємниця, топології інтегральних мікросхем, селекційні досягнення) [4, с. 15].

До спільних ознак цивільно-правового регулювання авторських і патентних прав належить те, що їх об'єктами є саме результати творчої діяльності людини і вони передбачають отримання певного результату, втіленого у матеріальну форму або зафіксованого у матеріальному носії. Третя спільна ознака полягає у тому, що простір дії авторських і патентних прав – це територія країни, а творцями будь-яких результатів творчої діяльності можуть бути як повнолітні громадяни, так і неповнолітні.

Іншу спільність у регулюванні зазначених відносин складає право авторства і право на ім'я, яке виникає як у автора твору літератури, науки і мистецтва, так і у автора винаходу чи іншого об'єкта промислової власності. Спільною ознакою для всіх авторів результату творчої діяльності є право на винагороду і підстави її виплати. Спільним є також те, що суб'єктом авторських і патентних прав може стати у випадках, визначених законодавством, держава [5, с. 36-40]. Отже, об'єкти промислової власності захищаються патентним правом, норми якого є досить розвиненими, щоб захищати інтереси винахідників та виробників нової продукції.

Незважаючи на наявність спільних ознак у цивільно-правовому регулюванні відносин, пов'язаних із творчою діяльністю, між ними існує чимало істотних відмінностей. Відрізняються, насамперед, різні об'єкти цих відносин

(наприклад, об'єктом авторських відносин є продукти творчої діяльності гуманітарної сфери або духовної діяльності). Інша відмінність зумовлена особливостями правової охорони цих об'єктів. Чинне законодавство передбачає для надання правової охорони об'єктам промислової власності їх попередню кваліфікацію та реєстрацію [5, с. 40-42].

Беручи до уваги важливість інтелектуальної власності для розвитку країн, сформувалася окрема підгалузь цивільного права – право інтелектуальної власності, яка охоплює інститути авторського, патентного та суміжного права. Інститут авторського права та суміжних прав покликаний охороняти результати художньої творчості людства, патентне право своєю чергою регулює відносини створення, використання та оформлення прав на результати науково-технічної творчості людини [6, с. 8]

Право власності і право інтелектуальної власності – це, насамперед, правові інститути, вони мають як спільні, так і відмінні ознаки. Зокрема, право інтелектуальної власності встановлюється лише на певний строк, після чого об'єкт стає надбанням суспільства; на окремі об'єкти правова охорона встановлюється лише після проведення кваліфікаційної експертизи та його державної реєстрації. Звичайне право власності встановлюється на матеріальні об'єкти, а об'єктами інтелектуальної власності можуть бути нематеріальні об'єкти. Крім того, об'єкт інтелектуальної власності має властивість тиражування.

На теперішній час законодавство у сфері інтелектуальної власності містить наступні складові [7]:

- Конституція України;

- Міжнародні договори та угоди в сфері інтелектуальної власності;
- Кодекси України;
- Закони України;
- Укази Президента України;
- Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України;
- чинні стандарти у сфері інтелектуальної власності;
- відомчі нормативно-правові акти.

Охорона і захист об'єктів інтелектуальної власності можливі за умови функціонування відповідної правової бази. Правовідносини у сфері інтелектуальної власності в Україні регулюються окремими положеннями Конституції України (ст. 41, 54), нормами Цивільного кодексу України (Книга IV «Право інтелектуальної власності»), Кримінального та Митного кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Основними джерелами права промислової власності, що складають основу спеціального законодавства про інтелектуальну власність, є Закони України: «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про правову охорону географічних зазначень», «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів», «Про авторське право і суміжні права». Окремі норми, що стосуються створення і використання об'єктів інтелектуальної власності, містяться в інших законах України («Про інноваційну діяльність», «Про

пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»).

Правові, економічні, організаційні та фінансові засади державного регулювання комерціалізації технологій передбачено у Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (14 вересня 2006 р.). Положення Закону спрямовані на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, підвищення технологічного рівня виробництва вітчизняної продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології, що впроваджуються на території інших держав, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва. Положення Закону спрямовані на одночасний захист в процесі створення та передачі технологій інтересів: держави; авторів технологій; підприємств, установ та організацій, які здійснюють передачу технологій; підприємств, установ та організацій, які впроваджують інноваційні технології, що відповідають пріоритетним напрямам інноваційної діяльності загальнодержавного рівня.

Інституційною основою Державної системи правової охорони інтелектуальної власності є Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності Міністерства економіки, Державна організація «Національний офіс інтелектуальної власності», Національний орган інтелектуальної власності (Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент), Державна організація «Українське агентство з авторських та суміжних прав».

Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності є самостій-

ним структурним підрозділом апарату Міністерства економіки України. До складу департаменту входять такі структурні підрозділи: управління промислової власності; управління авторського права і суміжних прав; управління державних реєстрацій; відділ співробітництва з національними та міжнародними інституціями у сфері інтелектуальної власності.

Основними завданнями департаменту є: забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності; організація в установленому порядку проведення експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності та видачі патентів і свідоцтв на об'єкти права інтелектуальної власності; забезпечення здійснення державної реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності, проведення реєстрації договорів про передання прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що охороняються на території України, та ліцензійних договорів; організація ведення державних реєстрів об'єктів права інтелектуальної власності; аналіз стану застосування і дотримання національного законодавства у сфері інтелектуальної власності; забезпечення розроблення та укладення міжнародних договорів у сфері інтелектуальної власності та ін. [8].

Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) – інституційна складова державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні.

З 15 жовтня 2020 року відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» від 16.06.2020 №

703-ІХ, яким визначено повноваження Національного органу інтелектуальної власності та який набрав чинності 14 жовтня 2020 року, Укрпатент здійснює наступні повноваження [9]:

- прийом заявок і проведення їх експертизи, ухвалення відповідних рішень (промислова власність);
- прийом і розгляд заявок на державну реєстрацію прав автора на твори науки, літератури і мистецтва і на реєстрацію договорів, що стосуються прав авторів на твори, проведення їх реєстрації;
- здійснення державної реєстрації промислових зразків та видача відповідних охоронних документів – свідоцтв;
- проведення державної реєстрації географічних зазначень;
- здійснення державної реєстрації винаходів і корисних моделей, видача патентів на ці об'єкти;
- проведення державної реєстрації торговельних марок, видача свідоцтв на ці об'єкти;
- здійснення державної реєстрації компонувань і видача свідоцтв;
- визнання недійсними прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Нещодавно було утворено нову державну організацію – Національний офіс інтелектуальної власності (Офіс) та затверджено її статут. Згідно зі статутом, Офіс – це державна некомерційна організація, яка покликана виконувати всі стратегічні завдання держави щодо інтелектуальної власності, а також виконувати поточні доручення відповідного Міністерства [10].

Українське агентство з авторських та суміжних прав – організація, що здійснює управління правами авторів музичних, літературних, драматич-

них та інших творів мистецтва і науки на колективних засадах. Установа управляє майновими правами українських авторів, а також представляє на території нашої країни інтереси іноземних правласників на основі договорів про взаємне представництво з іноземними авторсько-правовими організаціями. Вітчизняне агентство є найстарішим авторсько-правовим товариством в Україні, що отримало статус державної організації. Установа виконує наступні завдання: управління на колективній основі і захист майнових прав вітчизняних і зарубіжних авторів на території України; усунення порушень в галузі авторського права в переговорному або судовому порядку; попередження правопорушень у сфері інтелектуальної власності шляхом підвищення інформованості громадськості в галузі авторського права; сприяння становленню і розвитку загальної правової системи у сфері інтелектуальної власності та колективного управління авторськими правами в Україні [11].

Питання ефективного використання підприємцями права на інтелектуальну власність також займає одне з головних місць в світовій та зокрема Європейській промисловій політиці. Створення умов для розвитку інтелектуальної власності залишається основною передумовою підвищення конкурентних позицій бізнесу, зокрема в умовах європейської інтеграції. Угодою «Про Асоціацію між Україною та ЄС», главою 9 «Інтелектуальна власність» передбачено цілі: спрощення створення і комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності на території Сторін і досягнення належно-

го та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності [12].

Сторони домовились обмінюватись думками та інформацією щодо своєї національної та міжнародної практики і політики стосовно передачі технологій. Зокрема, це включає заходи щодо спрощення інформаційних потоків, ділового партнерства, ліцензійних та субпідрядних угод на добровільній основі. Особливу увагу необхідно звертати на умови, необхідні для створення належного сприятливого середовища для передачі технологій у приймаючих державах, зокрема на такі питання, як відповідна законодавча база і розвиток людського капіталу. Сторони гарантують охорону законних інтересів власників прав інтелектуальної власності.

Висновки. На сучасному етапі завершується становлення глобальної системи правової охорони інтелектуальної власності. Необхідність її створення зумовлена зростанням значення інтелектуальної власності у глобальній економіці та виникненням більш інтенсивних торговельних відносин. В умовах потужного інноваційного та науково-технологічного розвитку зростає значення інтелектуальної власності як у напрямі використання їх результатів у практичній діяльності, так і у сфері правового захисту. На теперішній час в Україні ухвалено відповідні законодавчі акти та діє низка інституцій у сфері інтелектуальної власності. Питання формування державної системи правової охорони інтелектуальної власності залишаються актуальним в умовах повноцінної інтеграції до міжнародного та європейського простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Проєкт «Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року». URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c9b6f0b0-1ed5-4aba-a25e-f824405ccc64&>.

2. Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність : підручник. Львів: Галицький друкар, 2015. 280 с.

3. Цибульов П. М. Основи інтелектуальної власності : навчальний посібник. К. : Інститут інтелектуальної власності і права, 2003. 172 с.

4. Аксютіна А. В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність: навч. посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 140 с.

5. Сусліков Л. М., Дьордй В. С. Патентознавство : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 232 с.

6. Право інтелектуальної власності України [за ред. В.І. Борисової]. Х.: Нац. юрид. акад.України, 2008. 112 с.

7. Законодавство в сфері інтелектуальної власності. URL: <https://www.me.gov.ua>.

8. Сайт Департаменту розвитку сфери інтелектуальної власності. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?title=DepartmentRozvitkuTorgivli>.

9. Сайт Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» (Ukrpatent). URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/about>.

10. Сайт Державної організації «Національний офіс інтелектуальної власності». URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9b896f3f-88bb-4dd7-aa1d-4e30ad5235a4&title=DerzhavneOrganizatsiia-natsionalniiOfisIntelektualnoiVlasnosti>.

11. Сайт Державної організації «Українське агентство з авторських та суміжних прав». URL: <http://uacr.org/ua>.

12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з ін-

шої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

REFERENCES:

1. Proekt «Stratehii rozvytku vysokotekhnolohichnykh haluzei do 2025 roku» [Draft «Strategy for the development of high-tech industries until 2025»] *me.gov.ua* Retrieved from <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c9b6f0b0-1ed5-4aba-a25e-f824405ccc64&> [in Ukrainian].

2. Semkiv, V. O., & Shandra, R. S. (2015) *Intelektualna vlasnist [Intellectual Property]*. Lviv: Galician printer [in Ukrainian].

3. Tsybulov, P. M. (2003) *Osnovy intelektualnoi vlasnosti [Fundamentals of intellectual property]*. Kyiv : Institute of Intellectual Property and Law [in Ukrainian].

4. Aksyutina, A.V., & Nestertsova-Sobakar, & O.V., Tropin, V.V. etc. (2017) *Intelektualna vlasnist [Intellectual Property]*. Dnipro : Dnipro. state University of Internal Affairs affairs [in Ukrainian].

5. Suslikov, L. M., & Dordiai, V. S. (2005) *Patentoznavstvo [Patent Studies]*. Kyiv : Center for Educational Literature [in Ukrainian].

6. Borysova, V. I. (2008) *Pravo intelektualnoi vlasnosti Ukrainy [Intellectual property law of Ukraine]*. Kharkiv : Nat. jurid. Academician of Ukraine [in Ukrainian].

7. Zakonodavstvo v sferi intelektualnoi vlasnosti. [Legislation in the field of intellectual property] www.me.gov.ua. Retrieved from <https://www.me.gov.ua> [in Ukrainian].

8. Sait Departamentu rozvytku sfery intelektualnoi vlasnosti [Website of the Department of Intellectual Property Development]. *me.gov.ua* Retrieved from <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?title=DepartmentRozvitkuTorgivli> [in Ukrainian].

9. Sait Derzhavnoho pidpriemstva «Ukrainskyi instytut intelektualnoi vlasnosti» (Ukrpatent) [Website of the State Enterprise «Ukrainian Institute of Intellectual Property» (Ukrpatent)]. *ukrpatent.org/uk* Retrieved from <https://ukrpatent.org/uk> [in Ukrainian].

10. Sait Derzhavnoi orhanizatsii «Natsionalnyi ofis intelektualnoi vlasnosti» [Website of the State Organization «National Intellectual Property Office»]. *me.gov.ua* Retrieved from <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9b896f3f-88bb-4dd7-aa1d-4e30ad5235a4&title=DerzhavneOrganizatsiia-natsionalniiOfisIntelektualnoiVlasnosti> [in Ukrainian].

11. Sait Derzhavnoi orhanizatsii «Ukrainske ahentstvo z avtorskykh ta sumizhnykh

prav» [Website of the State Organization «Ukrainian Agency for Copyright and Related Rights»]. *uacrr.org/ua* Retrieved from <http://uacrr.org/ua> [in Ukrainian].

12. Uhoda «Pro Asotsatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS» [Agreement on the Association between Ukraine and EU]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].